

Τουρκική εισβολή στην Κύπρο

Στις 20 Ιουλίου 1974, σαράντα περίπου χιλιάδες Τούρκοι στρατιώτες, υπό την υποστήριξη της Τουρκικής Αεροπορίας και του ναυτικού εισέβαλαν παράνομα και κατά παράβαση του καταστατικού χάρτη του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών στις βόρειες ακτές της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τετρακόσια τέσσερα χρόνια μετά την οθωμανική εισβολή, η σύγχρονη ιστορία της Κύπρου βρίσκεται μπροστά σε μία νέα εισβολή. Η απόβαση των Τουρκικών στρατευμάτων που ολοκληρώθηκε σε δύο φάσεις, με ένα μήνα σχεδόν διαφορά η πρώτη από τη δεύτερη, είχε σαν αποτέλεσμα την παράνομη κατοχή του 37% της Κυπριακής Δημοκρατίας. Περίπου 200.000 εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους, έγιναν πρόσφυγες στην ίδια τους την πατρίδα, περίπου 4.000 νεκροί, και 1.619 δηλώθηκαν αγνοούμενοι. Οι Τούρκοι κατακτούν το 65% της καλλιεργήσιμης έκτασης, το 70% του ορυκτού πλούτου, το 70% της βιομηχανίας, το 80% των τουριστικών εγκαταστάσεων.

Η Τουρκία υποστήριξε ότι δεν πρόκειται για εισβολή αλλά για «ειρηνική επέμβαση» με σκοπό την επαναφορά του συνταγματικού σπληνικού στην πριν του πραξικοπήματος κατάσταση. Επίσης η Τουρκία ανακοίνωσε ότι το δικαίωμα για την επέμβασή της ήταν κατοχυρωμένο στη Συνθήκη Εγγυήσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, συνθήκη που δημιουργήθηκε με σκοπό να διαφυλάσσει την ανεξαρτησία, την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η Συνθήκη Εγγυήσεως δεν δίνει το δικαίωμα ένοπλης παρέμβασης στις εγγυήτριες χώρες, παρά μόνο εάν:

- Εγγυήτρια χώρα χρειάζεται να αμυνθεί σε περίπτωση εισβολής από μια τρίτη χώρα.
- Τα Ηνωμένα Έθνη ζητήσουν ένοπλη παρέμβαση από μια εγγυήτρια χώρα
- Η Κυπριακή Δημοκρατία ζητήσει ένοπλη παρέμβαση και το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών εγκρίνει το αίτημα.

Πότε δεν εγκρίθηκε τέτοιο αίτημα από το Συμβούλιο Ασφαλείας, ποτέ η Κυπριακή Δημοκρατία δεν ζήτησε από την Τουρκία να παρέμβει στρατιωτικά και το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, που συνεδρίασε στη Νέα Υόρκη στις 16 Ιουλίου, δεν είχε πάρει απόφαση. Η Τουρκία, σύμφωνα με τις Ελληνικές θέσεις, ενέργησε με βάση τα προ πολλού έτοιμα σχέδια της. Η Τουρκία υποστηρίζει (άσχετα με την Συνθήκη Εγγυήσεως) ότι ο Τουρκοκυπριακός λαός ζήτησε την επέμβαση, ο οποίος είχε αναγκαστεί να μεταφερθεί σε καταφύγια και ήταν υπό διωγμό. Παρόλα αυτά, η Συνθήκη Εγγυήσεως ρητώς αναφέρει πως στην προκειμένη περίπτωση που εγγυήτρια χώρα επέμβει, οφείλει να το κάνει με απόλυτο στόχο την διαφύλαξη της ανεξαρτησίας και εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Αντίθετα, η Τουρκία εισέβαλε και έκτοτε κατέχει τμήμα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Δηλώνει ταυτόχρονα, πως δεν αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία ως κράτος. Επιπλέον, η Αγγλία, η τρίτη εγγυήτρια χώρα, συνεχίζει να αναγνωρίζει φραστικά την Κυπριακή Δημοκρατία και την Συνθήκη Εγγυήσεως. Δεν έχει όμως επέμβει μέχρι σήμερα για να διαφυλάξει την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Οι αγγλικές κυβερνήσεις των Συντηρητικών σχεδίασαν και πέτυχαν να μετατρέψουν το Κυπριακό από αποικιακό

ζήτημα σε ελληνοτουρκική διαφορά, επειδή με αυτό τον τρόπο η πολιτική πίεση που δεχόταν θα υποβαθμιζόταν. Εάν η Τουρκία εμπλεκόταν πολιτικά ζητώντας την Κύπρο, η Αγγλία θα μπορούσε στο διηνεκές να παρουσιάζεται ως διαμεσολαβητής και κηδεμόνας της Κύπρου. Ως το 1954, οι Τουρκικές κυβερνήσεις, παρά τις πιέσεις του Τουρκικού τύπου, σπάνια και με πολλή διακριτικότητα εκδήλωναν την αντίθεση τους στην Ένωση, αφού η Αγγλία κήρυξε άκυρη τη Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης και οποιαδήποτε Τουρκικά συμφέροντα στη Κύπρο. Η Τουρκία τότε έδινε μεγάλη σημασία στη διαφύλαξη των ομαλών σχέσεων της Τουρκίας με την Ελλάδα. Η αγγλική διπλωματία όμως παρότρυνε παρασημαστικά την Κυβέρνηση του Αντνάν Μεντερές να εκδηλώσει ενδιαφέρον για την Κύπρο και η Τουρκία βρήκε ευκαιρία για επανάκτηση χαμένου Ο-

παραχωρήθηκαν στη Φινλανδία, επειδή είναι πλησιέστερα στην χώρα αυτή παρά στη Σουηδία. Ο Ζορλού απέρριψε όχι μόνο την αυτοδιάθεση, αλλά και την αυτοκυβέρνηση, υποστηρίζοντας ότι, μέχρις ότου ηρεμήσουν τελείως τα πράγματα, έπρεπε να διατηρηθεί στην Κύπρο το υφιστάμενο καθεστώς. Στη Διάσκεψη έγινε ολοφάνερο το χάσμα απόψεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Ήταν ό,τι ακριβώς επιδίωκε η Αγγλία, αυτό ομολόγησε ο τότε υφυπουργός Εξωτερικών Ivone Kirkpatrick στον δημοσιογράφο Σύριλ Φολς. Ο Macmillan αναφέρει: «Είχε (η Ελλάδα) τουλάχιστον αποδεχτεί ότι η Κύπρος δεν ήταν «αποικιακό πρόβλημα», αλλά ένα μεγάλο διεθνές ζήτημα».

Η Τριμερής Διάσκεψη του Λονδίνου είχε και τρομερές επιπτώσεις στην Ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης. Από τον Αύγουστο του 1954, που

θωμανικού εδάφους.

Πλήρη ανάμειξη της Τουρκίας στο Κυπριακό επιχείρησε η κυβέρνηση του Άντονι Ήντεν το καλοκαίρι του 1955. Ενδεικτικά, στις 30 Ιουνίου 1955 ο τότε υπουργός Εξωτερικών της Αγγλίας Χάρολντ Μακμίλαν προσκάλεσε τους ομολόγους του της Ελλάδας Στέφανο Στεφανόπουλο και της Τουρκίας Φατίν Ρουσοπού Ζορλού σε μια τριμερή διάσκεψη στο Λονδίνο για να συζητήσουν «πολιτικά και αμυντικά ζητήματα που επηρεάζουν την Ανατολική Μεσόγειο». Παρά τις έντονες προειδοποιήσεις του Μακαρίου ότι η συμμετοχή της Ελλάδας στη Διάσκεψη θα σήμαινε αναγνώριση της Τουρκίας ως ενδιαφερόμενου μερους στο Κυπριακό, η Ελληνική Κυβέρνηση έπεσε σε καλοστημένη παγίδα.

Στην τριμερή διάσκεψη ο Τούρκος υφυπουργός Εξωτερικών Φατίν Ρουσοπού Ζορλού δήλωσε ωμά ότι «το μέλλον της Κύπρου δεν ήταν θέμα ούτε της Ελλάδας ούτε της Κύπρου, αλλά της Βρετανίας και της Τουρκίας». Υπογραμμίζοντας την αντίθεση της Τουρκίας στην Ένωση, χρησιμοποίησε επιχειρήματα, πολλά από τα οποία επαναλαμβάνονται μέχρι σήμερα. Η Κύπρος, είπε, είναι ζωτικής σημασίας για την ασφάλεια της Τουρκίας. Όποιος ελέγχει την Κύπρο ελέγχει και τα νότια λιμάνια της Τουρκίας. Υποστήριξε ότι το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης δεν έχει απόλυτη εφαρμογή. Τα νησιά Ωλαντ, είπε, αν και οι κάτοικοί τους κατά 95% είναι Σουηδοί,

κατατέθηκε από την Ελληνική κυβέρνηση προσφυγή στον ΟΗΕ με αίτημα την αυτοδιάθεση του Κυπριακού λαού, επικράτησε στη Τουρκία μεγάλος λαϊκός αναβρασμός. Στον Τύπο γράφονταν εμπρηστικά ανθελληνικά άρθρα και η τουρκική Κυβέρνηση πιεζόταν να αναλάβει δράση για να ματαιώσει την Ένωση. Με υποκίνηση της υπό τον Φαζίλ Κουτσοιούκ τουρκοκυπριακής ηγεσίας, ιδρύθηκε στην Τουρκία οργάνωση με την ονομασία «Η Κύπρος είναι Τουρκική», που δεν έπαυε να εξάπτει τον φανατισμό των λαϊκών μαζών. Με υπόδειξη του υπουργού Εξωτερικών Ζορλού οργανώθηκαν από την ίδια την Κυβέρνηση και από στελέχη του κυβερνώντος Δημοκρατικού κόμματος, απίστευτης βαρβαρότητας ταραχές σε βάρος της ελληνικής μειονότητας στην Κωνσταντινούπολη. Απέβλεπαν στο να δοθεί το μήνυμα ότι η Κύπρος συγκλόνιζε τον Τουρκικό Λαό σε βαθμό που η Κυβέρνηση «αδυνατούσε να συγκρατήσει την κοινή γνώμη». Αυτό αποκάλυψε ο Μεντέρης στο δημοσιογράφο και πρόεδρο της οργάνωσης «Η Κύπρος είναι Τουρκική», Χικμέτ Μπιλ. Ένασμα των ταραχών αποτέλεσε είδηση που μεταδόθηκε από τον κρατικό ραδιοσταθμό και τις εφημερίδες ότι στις 5 Σεπτεμβρίου ρίχτηκε στην Θεσσαλονίκη βόμβα εναντίον του σπιτιού όπου είχε γεννηθεί ο Κεμάλ Ατατούρκ. Τα τουρκικά μέσα ενημέρωσης άφησαν να εννοηθεί ότι ευθύνονταν Έλληνες. Στην πραγματικότητα

τα, τη βόμβα την είχε μεταφέρει Τούρκος φοιτητής από την Τουρκία και την τοποθέτησε Τούρκος κλητήρας. Τα δύο αυτά πρόσωπα συνελήφθησαν και ομολόγησαν την πράξη τους.

Από τη στιγμή που οι Βρετανοί κατέστησαν την Τουρκία ισότιμο ενδιαφερόμενο μέρος στο Κυπριακό, οι Τούρκοι αποθρασύνθηκαν. Με τρόπο ωμό, βίαιο και έξω από τα διπλωματικά θέσπια πολλές φορές, δεν παρέλειπαν ευκαιρία που να μην καθιστούν σαφές, τόσο προς την Αγγλία, όσο και προς την Ελλάδα και τις ΗΠΑ ότι καμμία λύση δεν θα μπορούσε να δοθεί στο Κυπριακό χωρίς την εγκριση της Τουρκίας. Και καθώς η Τουρκία θεωρείτο πολύτιμος και αναγκαίος σύμμαχος του ΝΑΤΟ, οι τουρκικές αυτές προειδοποιήσεις λαμβάνονταν πολύ σοβαρά υπόψη. Τελικά, η αγγλική πολιτική στο Κυπριακό κατέστη δέσμη των Τούρκων.

Απόπειρες Τουρκικής Εισβολής στην Κύπρο

Μία απόπειρα της Τουρκίας να εισβάλει στο νησί και να επιβάλει την διχοτόμηση ήταν στις 25 Φεβρουαρίου 1964, όταν η Κυπριακή Δημοκρατία εξήγγειλε τον αφοπλισμό των ατάκτων και τη δημιουργία μιας δύναμης 5.000 ειδικών αστυνομικών. Αυτό έμελλε να είναι το πρώτο βήμα για τη δημιουργία στρατού της Κύπρου, που αργότερα πήρε την ονομασία «Εθνική Φρουρά». Την 1η Ιουνίου 1964 θεσπίστηκε νόμος που προέβλεπε υποχρεωτική στρατιωτική θητεία. Ο νόμος προκάλεσε τις διαμαρτυρίες της Τουρκίας και της Αγγλίας. Η Σοβιετική Ένωση, μέσω του σοβιετικού ηγέτη Νικίτα Χρουστσόφ, δηλώνει κατά τρόπο σαφή και κατηγορηματικό την πρόθεσή της να υπερασπιστεί την ελευθερία και ανεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στις 5 Ιουνίου 1964 ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τζόνσον, με αυστηρή επιστολή του προς τον Ισμέτ Ινονού, ανακόπτει την Τουρκική πρόθεση, δηλώνοντας πως «εάν η Σοβιετική Ένωση αντιδρούσε στη Τουρκική εισβολή, το ΝΑΤΟ δεν θα εμπλεκόταν και η Τουρκία θα αφηνόταν στο έλεος της Σοβιετικής Ένωσης».

Η Αφορμή της Εισβολής

Η αφορμή ήρθε στις 15 Ιουλίου 1974, όταν εκδηλώθηκε πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου από την ΕΟΚΑ Β'. Την πρώτη μέρα του πραξικοπήματος, η Αθήνα αποδοκιμάστηκε σκληρά. Από όλα τα κράτη, η Σοβιετική Ένωση, που φοβόταν την Αμερικανική ανάμειξη μέσω της Χούντας των Αθηνών (της κυβέρνησης δηλαδή των πραξικοπηματιών) είχε την πρώτη και πιο σκληρή αντίδραση δηλώνοντας κατηγορηματικά: «Η Χούντα άπλωσε το χέρι της και στη Κύπρο».

Η Τουρκία βρήκε την αφορμή, έπρεπε όμως πριν την εισβολή να βεβαιωθεί ότι τα πλοία της δε θα επέστρεφαν πίσω, όπως τόσες άλλες φορές. Ο Τουρκικός στόλος επιτέθηκε στο λιμάνι της Κερύνειας και τα σημεία όπου βρίσκονταν ελληνοκυπριακές δυνάμεις. Δυνάμεις αλεξιπλοιστών ρίχτηκαν σε περιοχές τουρκοκυπριακές και στην τουρκοκυπριακή συνοικία της Λευκωσίας. Στις επιθέσεις αυτές, η αντίδραση των κυπριακών και ελληνικών δυνάμεων Κύπρου ήταν χαλαρή και ανοργάνωτη. Οι εισβολείς διέθεταν όλα τα σύγχρονα όπλα της εποχής. Αντίπαση άξια λόγου πρόβαλε η ΕΛΔΥΚ και ορισμένα σώματα Κυπρίων Εθνοφρουρών, πολλοί από τους οποίους σκοτώθηκαν, αιχμαλωτίστηκαν ή χάθηκαν τα ίχνη τους.